

การว่างงานของเด็กจบใหม่เป็นปัญหาเชิงโครงสร้างที่มีมาแล้วระยะเวลาหนึ่ง และยังคงซ้ำเติมด้วยการระบาดของ COVID-19 โดยตัวเลขการว่างงานของเด็กจบใหม่หรือการว่างงานของกลุ่มเยาวชน (Youth unemployment) ในช่วงอายุ 15-24 ปี มีจำนวนเพิ่มขึ้นจากภาวะปกติเกือบแสนคน สะท้อนถึงปัญหาของตลาดแรงงานเด็กรุ่นใหม่ซึ่งเป็นกลุ่มสำคัญที่จะเป็นแรงงานมีฝีมือในระยะข้างหน้า บทความนี้จะกล่าวถึงสาเหตุเชิงโครงสร้างของตลาดแรงงานเด็กจบใหม่ ผลกระทบของ COVID-19 ที่ซ้ำเติมปัญหานี้ ตลอดจนแนวทางในการรับมือกับปัญหาการว่างงานของต่างประเทศที่ไทยสามารถนำมาปรับใช้เพิ่มเติมได้ในระยะต่อไป

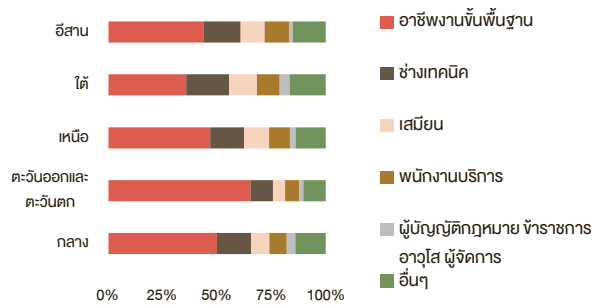

ทำไมการว่างงานในกลุ่มเด็กจบใหม่ของไทย อยู่ในระดับสูง ?

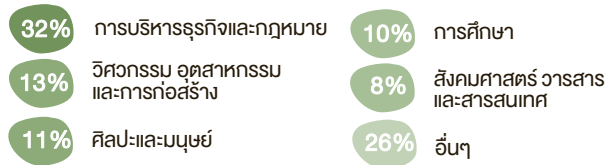
1) ตำแหน่งงานว่างไม่สอดคล้องกับทักษะ/วุฒิการศึกษา/ค่านิยมของเด็กจบใหม่

- ความต้องการแรงงานส่วนใหญ่ในทุกภูมิภาคเป็นกลุ่มอาชีพพื้นฐาน อาทิ แรงงานทั่วไป แม่บ้าน (รูปที่ 1) และเน้นวุฒิการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี สะท้อนถึงปัญหา Qualification Mismatch ในตลาดแรงงาน ที่แรงงานมีระดับการศึกษาไม่ตรงกับระดับทักษะที่จำเป็นต้องงานนั้น ๆ
- บางบริษัทขาดแคลนแรงงานที่มีทักษะด้านเทคโนโลยี อาทิ โปรแกรมเมอร์ Data Scientist ซึ่งค่อนข้างหายากในภูมิภาค โดยเป็นสาขาที่คนจบมาน้อย (รูปที่ 2) สะท้อนถึงปัญหา Skill Mismatch ทั้งในปัจจุบัน และอีกอย่างน้อยใน 2-3 ปีข้างหน้า¹
- เด็กจบใหม่บางส่วนจึงนิยมออกไปประกอบอาชีพอิสระมากขึ้น โดยเฉพาะในภาคการค้าและบริการ พบว่า เพิ่มขึ้นต่อเนื่องจาก 4.6 หมื่นคน ในปี 2019 เป็น 5.6 หมื่นคน ในปี 2021²

รูปที่ 1 สัดส่วนตำแหน่งงานว่าง จำแนกตามประเภทงาน

รูปที่ 2 สัดส่วนผู้สำเร็จการศึกษาปี 2019

หมายเหตุ : ¹ ผู้ศึกษาประเมินจากข้อมูลกรมจัดหางาน ที่แสดงจำนวนนักศึกษาในแต่ละระดับชั้นปี จำแนกตามคณะ พบว่ายังมีสัดส่วนใกล้เคียงเดิม
² สำนักงานสถิติแห่งชาติ, คำนวณโดยผู้ศึกษา

ที่มา : กรมจัดหางานและสำนักงานสถิติแห่งชาติ, คำนวณโดยผู้ศึกษา

2) ธุรกิจมีแนวโน้มปรับกระบวนการทำงาน โดยลดการพึ่งพาการใช้คน และลงทุนในเทคโนโลยี/ดิจิทัลมากขึ้น

- บางบริษัทมีการปรับลดจำนวนพนักงาน โดยบางส่วนให้พนักงานทำหลายหน้าที่มากขึ้น (Multitask) และนำเทคโนโลยีมาทดแทนแรงงานในกระบวนการทำงานต่างๆ มากขึ้น
- ตลาดแรงงานมีการแข่งขันเข้มข้นมากขึ้น ส่งผลให้เด็กจบใหม่มีโอกาสได้รับการเข้าทำงานยากขึ้น เมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มคนที่เคยมีประสบการณ์ทำงาน

ตัวอย่างการปรับกระบวนการทำงาน

- บางบริษัทมีการนำระบบ Automation มาทดแทนการใช้แรงงานบางส่วน เช่น ในอุตสาหกรรมการผลิต
- มีการลงทุนในระบบ IT สำหรับงานด้านบริหาร / งาน admin / งานเอกสาร ซึ่งทำให้มีการลดแรงงานเป็นจำนวนมาก
- มีความต้องการแรงงานกลุ่ม high skill labor ที่มีทักษะด้านเทคโนโลยี

ที่มา : รายงานแนวโน้มธุรกิจ, สปท. และข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการ

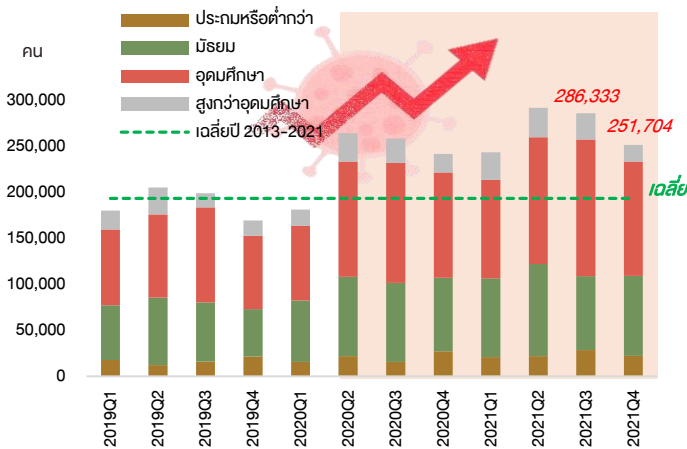
การว่างงานของเด็กจบใหม่นับเป็นปัญหาที่มีความสำคัญ และมีแนวโน้มที่จะเกิดผลกระทบในระยะยาว โดยเฉพาะการเกิดช่องว่างของทักษะการทำงาน (skilled gap) หากคนกลุ่มนี้ว่างงานยาวนาน 2-3 ปี จะยิ่งส่งผลให้เข้าสู่ตลาดแรงงานยากขึ้น ประกอบกับยังมีกลุ่มเด็กจบใหม่ที่จะเข้าสู่ตลาดแรงงานราวอีก 4-5 แสนคนในแต่ละปี³ ทำให้ตลาดแรงงานในอนาคตยิ่งน่ากังวลมากขึ้น

หมายเหตุ : ³ การคาดการณ์สถานการณ์ตลาดแรงงานปี 2022-2023 โดยกรมจัดหางาน

COVID-19 ส่งผลอย่างไรต่อเด็กจบใหม่ และทำไมปัญหานี้จึงมีความสำคัญ

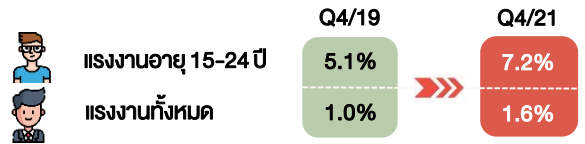
- การระบาดของ COVID-19 กระทบต่อตลาดแรงงานเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะกลุ่มเด็กจบใหม่⁴ โดยจำนวนเด็กจบใหม่ว่างงานเพิ่มขึ้นมาก โดยเฉพาะในไตรมาส 2 ของปี 2021 ที่มีจำนวนถึง 2.9 แสนคน โดยเฉพาะในระดับอุดมศึกษา แม้ปัจจุบันการว่างงานโดยรวมจะทยอยลดลง แต่ยังสูงกว่าระดับเฉลี่ยก่อนการระบาดของ COVID-19 (รูปที่ 3) และหากคิดเป็นอัตราการว่างงานแล้ว พบว่า กลุ่มเยาวชนอายุ 15-24 ปี มีอัตราการว่างงานสูงถึง 7.2% โดยมากกว่าอัตราการว่างงานของแรงงานทั้งหมด ซึ่งอยู่ที่ 1.6% (รูปที่ 4) นอกจากนี้ จากข้อมูล Google trend (รูปที่ 5) ยังพบว่า ความสนใจในการค้นหาหางานของเด็กจบใหม่ซึ่งยังไม่สามารถหางานทำได้หรือตกงานเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยในช่วงที่ COVID-19 ระบาดหนัก

รูปที่ 3 จำนวนเด็กจบใหม่ว่างงาน แยกตามวุฒิการศึกษา

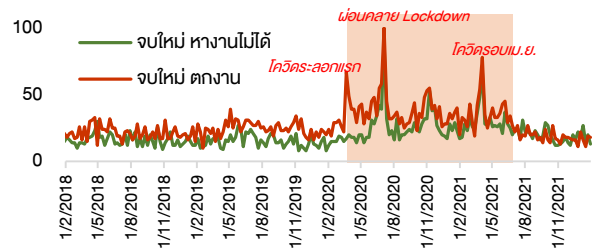

หมายเหตุ : ⁴ มีอายุระหว่าง 15-24 ปี โดยอ้างอิงตามนิยามของ OECD ที่มา : สำนักงานสถิติแห่งชาติ และ Google Trend, จำนวนโดยผู้ศึกษา

รูปที่ 4 อัตราการว่างงานของกลุ่มอายุ 15-24 ปีเทียบกับแรงงานทั้งหมด

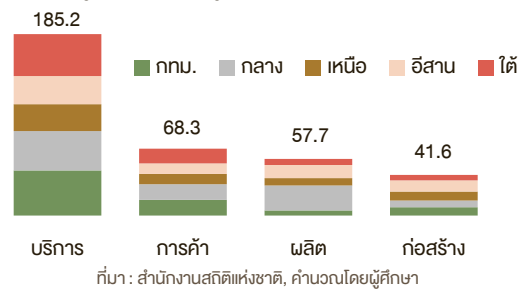

รูปที่ 5 การค้นหาคำที่เกี่ยวข้องกับ “จบใหม่ ว่างงาน”

- หากมองในมิติสาขาที่ยังมีจำนวนผู้ว่างงานสูงที่ได้รับผลกระทบหนักจาก COVID-19 ได้แก่ ภาคบริการและการค้า โดยเฉพาะในกทม. ภาคกลาง และภาคใต้ (รูปที่ 6) ซึ่งส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับสาขาที่เด็กจบใหม่ไทยเลือกศึกษา จึงอาจซ้ำเติมปัญหาการว่างงานของเด็กจบใหม่มากขึ้น อีกทั้งแต่ละสาขา โดยเฉพาะภาคการค้าและบริการยังจำเป็นต้องใช้เวลาฟื้นตัว จึงยังมีแนวโน้มหางานได้ยากขึ้น

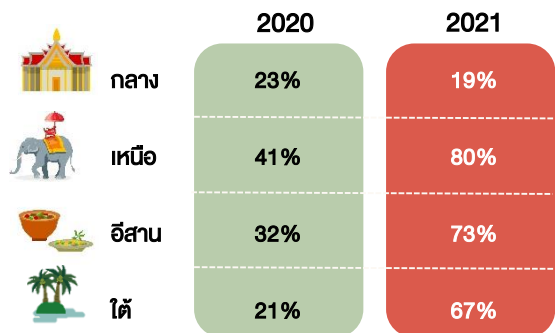
รูปที่ 6 จำนวนผู้ว่างงานรวม Q4/21 (หน่วย : พันคน)

ที่มา : สำนักงานสถิติแห่งชาติ, จำนวนโดยผู้ศึกษา

- ปัญหาการว่างงานของเด็กจบใหม่ได้ทวีความรุนแรงมากขึ้นในทุกภูมิภาค โดยกลุ่มบัณฑิตที่จบระดับปริญญาตรีในภาคเหนือ อีสาน และใต้ ที่ยังไม่ประสบความสำเร็จในการทำงานและว่างงานมีสัดส่วนเพิ่มขึ้นถึง 80%, 73% และ 67% ตามลำดับ เมื่อเทียบกับปี 2019 ซึ่งเป็นช่วงก่อน COVID-19 (รูปที่ 7)
- ทั้งนี้ ข้อมูลจากรายงานการย้ายถิ่นของประชากรปี 2020 พบว่า กลุ่มคนอายุ 15-24 ปี มีอัตราการโยกย้ายกลับภูมิภาคในช่วงที่มีการระบาดของ COVID-19 มากที่สุด และคาดว่ายังไม่สามารถหางานทำได้จนถึงปัจจุบัน ทำให้ตลาดแรงงานภูมิภาคมีความเปราะบางมากขึ้น ขณะที่ภาคกลางปรับตัวขึ้นบ้างเนื่องจากธุรกิจที่รองรับกลุ่มเด็กจบใหม่มีมากกว่าในภูมิภาคและธุรกิจเหล่านี้เริ่มกลับมาดำเนินการได้ปกติไวกว่าภูมิภาคจากลักษณะของธุรกิจที่มีความเชื่อมโยงกับความต้องการจากต่างประเทศ ซึ่งมีทิศทางฟื้นตัวต่อเนื่องมากกว่าภูมิภาค

รูปที่ 7 การเพิ่มขึ้นของกลุ่มบัณฑิตจบใหม่ระดับปริญญาตรีที่ไม่มีงานทำเมื่อเทียบกับปี 2019

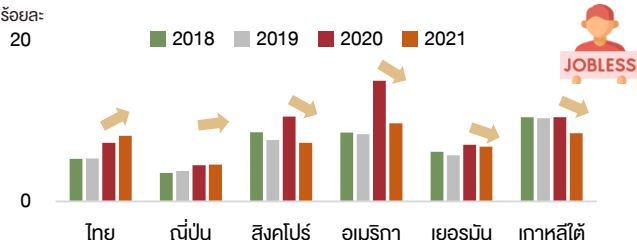

ที่มา : สำนักงานสถิติแห่งชาติ จำนวนโดยผู้ศึกษา

ส่องนโยบายสนับสนุนจากภาครัฐ ... บทเรียนจากต่างประเทศ

การว่างงานของเด็กจบใหม่ไม่ได้เป็นปัญหาที่พบแค่ในไทย แต่หลายประเทศทั่วโลกได้เผชิญกับสถานการณ์ดังกล่าวเช่นเดียวกัน และหลายประเทศเกิดขึ้นก่อนไทย อาทิ สิงคโปร์ เยอรมนี และเกาหลีใต้ เป็นต้น (รูปที่ 8) โดยประเทศเหล่านี้ได้มีมาตรการต่างๆ เพื่อรับมือและจัดการกับปัญหาการว่างงานของเด็กจบใหม่ ซึ่งส่งผลให้ปัญหาดังกล่าวมีแนวโน้มปรับดีขึ้นต่อเนื่อง แม้ในช่วงที่มีการแพร่ระบาดของ COVID-19 โดยมาตรการที่น่าสนใจ มีดังนี้

รูปที่ 8 อัตราการว่างงานของแรงงานอายุ 15-24 ปี จำแนกตามประเทศ⁵

เกาหลีใต้

สิงคโปร์

เยอรมนี

<p>ภาพรวม</p>	<p> รัฐบาลได้ออกมาตรการเพื่อแก้ปัญหา และควบคุมอัตราการว่างงานของเด็กจบใหม่ให้ทรงตัว รวมทั้งให้เงินสนับสนุนผู้ที่กำลังหางานผ่าน Employment Success Package Program</p>	<p> การว่างงานของเด็กจบใหม่ฟื้นตัวจาก COVID-19 ได้เร็ว เนื่องจากการวางแผนแรงงานผ่านระบบการศึกษาด้วยการจำกัดโควตา เพื่อให้สามารถผลิตแรงงานได้ทั้งสายสามัญและสายอาชีพ</p>	<p> มีความยืดหยุ่นจากระบบ ประกันสังคม และ Dual Education System ที่ดี โดยเรียนรู้วิชาการควบคู่การฝึกงาน และเลือกศึกษาต่อสายสามัญและปริญญาได้ในภายหลัง</p>
<p>มาตรการที่น่าสนใจ</p>	<p> เพิ่มสัดส่วนการจ้างเด็กจบใหม่ในหน่วยงานรัฐจาก 3% เป็น 5% และใช้นโยบาย Human New Deal เพื่อปฏิรูปแรงงานและสนับสนุนให้ภาคเอกชนเพิ่มการลงทุนและการจ้างงาน</p>	<p> มีเว็บไซต์ให้เด็กจบใหม่เรียนรู้เพิ่มพูนทักษะ อาทิ Skills Future Singapore และ SG United Traineeships Programme for Trainees</p>	<p> กรมจัดหางานท้องถิ่นให้เงินช่วยเหลือที่ครอบคลุมขั้นพื้นฐาน ให้ค่าปรึกษา รวมทั้งจัดอบรมเพิ่มทักษะทางวิชาชีพสำหรับผู้ที่ย้ายต่ำกว่า 25 ปี</p>
<p>จุดเด่น</p>	<p> เน้นสร้างงานในระบบเศรษฐกิจจากภาคเอกชน โดยเฉพาะ SMEs ผ่านการสนับสนุนเงินเดือน และขยายวงเงินกู้ให้ SMEs ที่จ้างเด็กจบใหม่</p>	<p> เน้นการวางแผนแรงงานในระยะยาวผ่านระบบการศึกษา และมุ่งพัฒนาทุนมนุษย์</p>	<p> เน้นการให้สวัสดิการพื้นฐานเพื่อลดภาระค่าใช้จ่ายระหว่างการหางานใหม่ และมีระบบการศึกษาที่ยืดหยุ่น และฝึกปฏิบัติควบคู่กับเรียนรู้ทางวิชาการ</p>

สำหรับไทย ภาครัฐมีมาตรการแก้ปัญหาการว่างงานในกลุ่มเด็กจบใหม่อย่างต่อเนื่อง ทั้งการพัฒนาคุณภาพแรงงานและการจัดหางาน และในช่วงการแพร่ระบาดของ COVID-19 ที่ส่งผลให้การว่างงานในกลุ่มเด็กจบใหม่ปรับเพิ่มขึ้นมาก ภาครัฐได้ออกมาตรการเพิ่มเติม อย่างโครงการ Co-payment ที่มีการสนับสนุนค่าจ้างไม่เกิน 50% ให้กับนายจ้างที่จ้างเด็กจบใหม่ตามวุฒิการศึกษาและการจ้างงานจากหน่วยงานภาครัฐในลักษณะสัญญาชั่วคราว 1 ปี⁶ ซึ่งมีส่วนช่วยให้ปัญหาดังกล่าวของไทยปรับดีขึ้น สอดรับกับช่วงที่เศรษฐกิจอยู่ในช่วงของการฟื้นตัว

มองไปข้างหน้า ประสบการณ์จากต่างประเทศที่ได้เผชิญกับปัญหาดังกล่าวก่อนไทย สะท้อนว่า การว่างงานของเด็กจบใหม่จะยังคงเป็นประเด็นของตลาดแรงงานไทยไปอีกระยะหนึ่ง ซึ่งภาครัฐได้เตรียมรับมือโดยมีมาตรการระยะยาว อย่างการผลักดันการพัฒนาทักษะคนเพื่อรองรับอุตสาหกรรมเป้าหมายของ EEC และขยายผลโครงการ E-Workforce Ecosystem นอกจากนี้ ไทยยังสามารถเรียนรู้ประสบการณ์จากประเทศเหล่านี้และนำมาปรับใช้ให้เหมาะสมกับบริบทของไทยเพิ่มเติมจากมาตรการที่ดำเนินการอยู่ เพื่อช่วยเสริมสร้างให้แรงงานไทยพร้อมรับมือกับการเปลี่ยนแปลงในโลกใหม่ได้อย่างยั่งยืนในระยะยาว

5 แสนคน คือ จำนวนเด็กจบใหม่ในทุกๆ ปี⁷ และยังมีแนวโน้มจบจากสาขาที่ไม่ตรงกับความต้องการของตลาด หากเด็กกลุ่มนี้ว่างงานต่อเนื่อง จะก่อให้เกิด skill gap ซึ่งอาจส่งผลให้แข่งขันในตลาดแรงงานได้ยากขึ้น การเสริมสร้างทักษะให้เด็กจบใหม่ว่างงานเป็นสิ่งสำคัญ แต่การวางแผนแรงงานและการสร้างงานเป็นสิ่งจำเป็น

หมายเหตุ : ⁵ ข้อมูลอัตราการว่างงานของแรงงานอายุ 15-24 ปี ปี 2019-2021 ประเทศไทยใช้ข้อมูลจากสำนักสถิติแห่งชาติ ประเทศสิงคโปร์ใช้ข้อมูลจากกระทรวงแรงงานสิงคโปร์ และประเทศอื่นๆ ใช้ข้อมูลจาก OECD ⁶ โครงการสิ้นสุดเมื่อวันที่ 31 ธ.ค. 2021 ⁷ ข้อมูลคาดการณ์ปี 2022 และ 2023 จากกรมจัดหางาน